

(/)

🏠 (/)

> Vikingetid og Middelalder (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13>)

> Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Magtfulde dronninger i Middelalderen

← Forrige artikel (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/fritid-og-forlystelser-traening-morskab-og-tidsfordriv-i-middelalderen>)

Magtfulde dronninger i Middelalderen

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 295

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/magtfulde-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/magtfulde-dronninger-i-middelalderen)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/magtfulde-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/magtfulde-dronninger-i-middelalderen)

[dronninger-i-middelalderen](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/magtfulde-dronninger-i-middelalderen)) **t** (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på

[https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/magtfulde-dronninger-i-middelalderen)

[13-13/magtfulde-dronninger-i-middelalderen](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/magtfulde-dronninger-i-middelalderen)) **in** (<http://www.linkedin.com/shareArticle?>

mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/magtfulde-dronninger-i-middelalderen&title=)

Torben Svendrup

Magtfulde dronninger i middelalderen

**Kristeligt Dagblads Forlag, 2023. 353 sider
illustreret. 300 kr.**

Af Kresten Søe

Middelalderen var ikke så mørk endda

Dronningerne i den danske middelalder var mere stærke og handlekraftige, end man umiddelbart skulle tro. De var ikke blot fødemaskiner for slægten og giftefærdige skakbrikker i det storpolitiske alliancespil, men i høj grad også selvstændige aktører i både adels- og kongeslægter på linje med deres mænd.

Middelalderens samfund var grundlæggende patriarkalsk, men kvinder havde især i den sene Middelalders byer muligheder for selvstændig ageren og optrådte ofte på lige fod enten alene eller sammen med manden fx i håndværk og handelsverdenen. På landet i de små brug var kvinden ligeværdig i kraft af at være uundværlig i driften.

Kvinden havde arveret og kunne disponere over arv og medgift. Hun havde også ret til fx at nægte et ægteskab og nød retslig beskyttelse mod hustrumishandling. På det højere plan var - nok til nogles forbavselse - over 17 % af lensmændene kvinder. Dog mere som følge af status, stand og slægt end køn.

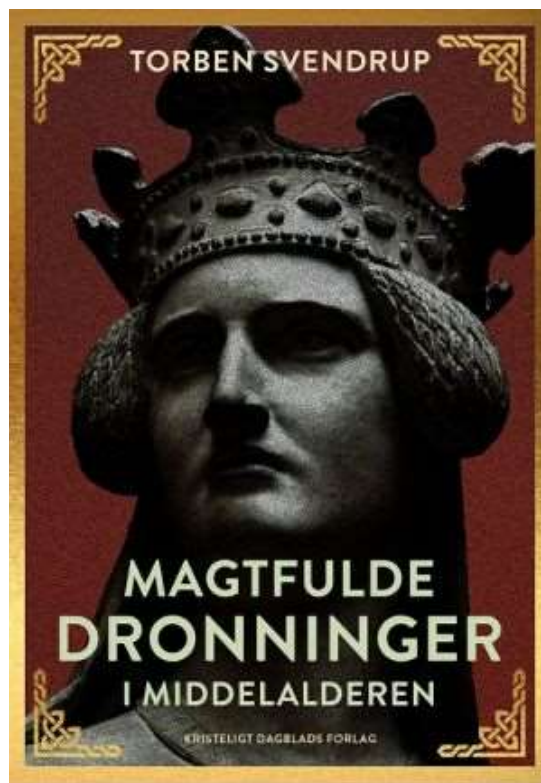
En hel del hvid og en smule sort magi var udbredt og bredt accepteret også af kirken. Det første i form af byens/landsbyens kloge mand eller kone, der stod for samtidens medicinske behandling med blandt andet helbredende urter. Det sidste som overtro og beskyldninger, der mestendels havde rod i misundelse mod de, der var dygtigere end andre eller stak ud på anden vis. Uddannelse for kvinder var udover hos adel og konger en mulighed i klostrenes lukkede verden. De samme klostre stod også for fattighjælp og sygehuse.

Reformationen gavned ikke kvindernes samfundsstilling

Med Reformationen blev Middelalderen afløst af Renæssancen, men det religiøse skifte gavned bestemt ikke kvindernes stilling og status i samfundet.

Luthers kvindesyn var mere i tråd med Paulus' udtalelser om, at kvinder skulle tie i forsamlinger, og skiftet betød også, at helgendyrkelsen faldt bort, troens feminine islæt blev devalueret, og kvindens muligheder og status dermed faldt.

Nedlæggelsen af klostrene medførte, at en stor del af fx fattig- og sygeforsorgen faldt bort, ligesom kvindens mulighed for at studere og dygtiggøre sig på videnskabeligt plan først blev genetableret tæt mod vore dage. Hertil kom at fx hekseafbrændingerne gjorde deres indtog mod kvinder, der fx var emanciperede, udsat for misundelse eller stak ud i samfundet.

At kalde Middelalderen mørk og fx at sammenstille kvindens rolle her med forholdene i Mellemøsten og Afghanistan er derfor ret så misvisende.

Middelalderkvinden havde både status, muligheder og magt

Et af de vigtigste elementer i kvindens middelalderstatus var den katolske tros tiltagende dyrkelse af Jomfru Maria skikkelsen både som moder og frelser af syndere. Maria var nemlig den helgen, der som moder havde direkte adgang til Jesus. Både mænd og kvinder henvendte sig til hende i kirkerne og bad hende gå i forbøn for egen frelse. Kvindeskikkelsens rolle i middelalderreligionen var derfor uden siddestykke, og med Maria dyrkelsens stigende betydning blev kirken og troen feminiseret op gennem Middelalderen.

Bogens første hundrede sider udgøres af en bred redegørelse for middelalderkvindens status og stilling i samfundets forskellige lag. - Både i forhold til manden, retslig stilling, råderet over arv og medgift, på arbejdsmarkedet i byen og på landet og seksuelt i både ægteskab og ved skilsmisse.

Svendrup lægger dog modsat aldrig skjul på at middelaldersamfundet grundlæggende var patriarkalsk og byggede på maskulin dominans og vold frem for rettergang - en voldsudøvelse, som også kvinder tog del i.

Kvindens lod var også en stor risiko for at dø i barselsseng. Mænd var derfor i overskud, så en enke, der ved mandens død kunne disponere over sin medgift, var derfor af flere grunde attraktiv for nyt ægteskab.

Svendrup både fortæller og fremlægger sine kilder direkte i fremstillingen, hvor de så både udlægges og analyseres illustrativt i Middelalderens samtidsramme. Alt sammen på en måde der nok for en del læsere vil punktere både myter og historiske forhåndsopfattelser.

Kvindelig arvefølge blev indført allerede i 1263

Bogens hoveddel handler om stærke dronninger og kvinder med indflydelse i den danske Middelalder. Her kaster Torben Svendrup for første gang lys på de danske middelalderdronninger og deres centrale betydning for danmarkshistorien både i arrangerede politisk strategiske ægteskaber og som regenter og medregenter på tronen.

Margrete Sambiria, kaldet Sprænghest, kæmpede og vandt den politiske kamp for at sikre tronen for sin søn, Erik Klipping. Hun indførte allerede i 1263 kvindelig arvefølge med Pavens velsignelse. Men lige som den senere Margrete den 1. havde hun svært ved at slippe magten, da hun først havde opnået den.

Margrete den første, som skabte Kalmarunionen, regerede over hele Norden i 23 år og beholdt magten helt til sin død i 1412. I mellemtiden måtte både hendes egen søn, Oluf, og den senere fostersøn, Erik af Pommern, nøjes med at være konger af navn, mens Margrete selv var regent af gavn.

Svendrup fortæller herefter om de senmiddelalderlige dronninger Margrete, Philippa, Dorothea og Christine, der langt fra blot var hustruer, men alle havde alle en udpræget sans for det politiske spil og her agerede på glimrende vis både selvstændigt eller i samarbejde med deres mænd.

Endelig afsluttes med Danmarks sidste middelalderkonge, Christian 2., hvis elskerinde, Dyveke, og hendes mor, Sigbrit, var med til at reformere riget i 1500-tallet. En proces, der i høje grad skabte modstand hos adelen, som følte sig ydmyget af den borgerfødte Sigbrit, der i forhold til dem stod i rollen som rigets uofficielle finansminister.

Bogens historiske portrætter af både kendte og mindre kendte dronninger er yderst velunderbyggede med kildemateriale og viser gentaget, hvordan de pågældende formåede at bryde igennem den overordnede patriarkalske samfundsstruktur.

Torben Svendrup er ph. d. i middelalderhistorie og har skrevet en lang række bøger og artikler om middelalderen, herunder: Kongelige mord i middelalderen, 2022 (Se anmeldelsen på historie-online.dk) ([/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/kongelige-mord-i-middelalderen](http://boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/kongelige-mord-i-middelalderen)). Svendrup optræder derudover ofte som ekspert i tv-dokumentarer som fx Ingemann og kongerækken.

Samlet vurdering, konklusion og målgruppe

Bogen er spændende læsning for den videregående interesserede. Men selv om Svendrup er særdeles god til at drage illustrative konklusioner, så øger fx de mange kilder og kildeanalyser i fremstillingen og de indviklende redegørelser for slægter og personer abstraktionsniveauet.

Bogen er tekstmættet og de få illustrationer, som er gengivelser af fx kalkmalerier, er samlet midtvejs. Men disponeringen af stoffet og bogens struktur er fin, og læseren får - også omkring dronningerne, hvoraf mange nok for en del er ukendte – med bogen en hel del ukendt spændende historisk stof.

En af Svendrups vigtige pointer er her, at dronninger og adelsdamer i kraft af deres opvækst og uddannelse i barn- og ungdom var særdeles kapable til at tage del i fx godsernes administration, regnskaber og styring. Hertil kom, at hustruen i udstrakt grad udførte slægtens repræsentative pligter, hvilket var nødvendigt både af navn og gavn i og med gemalens mange absenteringer i både krig og fred.

I det hele taget har Torben Svendrup i denne bog både præsteret et stykke særdeles kapabelt opdateret middelalderforskning, der både gør op med historiens mange sejlivede myter og giver læseren et fint indblik i kvindernes ageren og stilling på baggrund af periodens sammenhængende udvikling.

Hertil kommer konstateringen af, at kvinderne ikke optrådte som bly violer, men både intrigerede, agerede lige så brutalt og nådeløst i forhold til egne og slægtens interesser som samtidens mænd.

[Historie-online.dk, den 12. april 2023]

← **Forrige artikel** (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/fritid-og-forlystelser-traening-morskab-og-tidsfordriv-i-middelalderen>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

**FRITID OG FORLYSTELSER –
TRÆNING, MORSKAB OG
TIDSFORDRIV I
MIDDELALDEREN**

HAVETS HERSKERE

DEN SORTE VIKING

(<https://www.historie-online.dk/boger/den-sorte-viking>)
